

‘Verminder polarisatie secularisme en religie’

De kloof tussen seculiere en gelovige visies binnen groene partijen moet overbrugd worden, stelt Erica Meijers. In een Europa-breed project probeert ze deze dialoog nu op gang te brengen. De recente terreur in Parijs maakt duidelijk dat dit gesprek noodzakelijker is dan ooit.

Matthias Kaljouw

De nacht van de aanslagen in Parijs bracht ze met collega's uit Parijs en Istanbul voor de tv door. Slechts een aantal uur daarvoor sloot Erica Meijers haar eerste workshop over religie en groene waarden af, tijdens de *council* van de Europese groene partij in Lyon. Het interview voor dit artikel was al geweest, maar in een e-mail reageert ze op de gebeurtenissen: 'Tijdens deze workshop betoogden we dat er meer gesprek nodig is om de polarisatie tussen seculiere en gelovige visies binnen de groene beweging te verminderen. Erger dan door wat daarna volgde, kon onze poging niet ondermijnd worden.' Toch is het gesprek noodzakelijker dan ooit, meent de wetenschapper.

De workshop is een van de eerste publieke manifestaties van het project dat Meijers met haar Ierse collega Nuala Ahern (actief bij de Green Foundation Ireland) is gestart. Er komt nog een special van *de Helling*, een boek, en een Europese debatreeks; allemaal over de verhouding tussen religie en de groene politieke waarden. Gebrek aan dialoog en begrip van gelovige visies zorgen er volgens Meijers voor dat linkse partijen makkelijk in de val trappen van rechtse *frames* van religie. 'De aanslagen in Parijs zullen deze dialoog moeilijker maken. Maar wederzijds respect kan alleen tot stand komen door naar elkaars zorg en hoop te luisteren.' In het bijzonder denkt ze daarbij aan religieuze minderheden. Zonder hun stem dreigen ook groene en linkse partijen op te gaan in de dominante (seculiere) cultuur en haar bevoogdende houding ten opzichte van religie.

Barbaren

'Nog steeds heerst de gedachte dat religie wel uitsterft door secularisatie en emancipatie.' Ten onrechte, meent de

theologe. Ze wijst op de opkomst van de islam in Europa, maar ook op de verandering die religie ondergaat door religieuze diversiteit en individualisering. 'De plek die religie in de samenleving inneemt, is veranderd. Hoe gaan groene en linkse partijen in Europa daarmee om? De ervaring leert: niet. Ze hebben enkel ad hoc standpunten, wanneer religie een politieke kwestie is.'

Meijers en Ahern wisten zes wetenschappelijke bureaus van verschillende groene partijen in Europa te overtuigen van het belang hiervan. De afgelopen maanden zijn er lokale politici en politiek betrokkenen verspreid door Europa geïnterviewd door medewerkers van de wetenschappelijke bureaus. Eind dit jaar, en voorafgaand aan de Europese debatreeks, worden deze interviews gepubliceerd, onder redactie van Meijers en Ahern.

Imaginaire vriendje

Rode lijn in alle gesprekken is de spanning tussen de erfenis van de Verlichting en geloof. 'Groene partijen zijn jong, gaan uit van de liberale grondprincipes en zijn opgekomen ten tijde van de secularisering. Emancipatie staat hoog in het vaandel. Dat is bij GroenLinks niet anders. Voor velen past dat niet bij religie. Tegelijkertijd zijn er groene politici en denkers die hun inspiratie in het geloof vinden.' Later voegt ze daaraan toe: 'Tijdens de workshop in Lyon viel het me op dat gelovigen in verschillende landen als Frankrijk, Finland en België zich niet erkend voelden in hun partij. Een Française vertelde dat haar coming-out als lesbische minder moeilijk was dan haar coming-out als christen in de groene partij. Zo kreeg ze bijvoorbeeld te horen dat ze nu toch wel te oud was voor een imaginair vriendje.'

Emancipatie in meervoud

Het probleem blijkt om voorbij te gaan aan de vanzelfsprekendheid van de dominante cultuur. Of het nu gaat om

ons beeld van religie, of om ons begrip van emancipatie, steeds weer gaan politieke partijen uit van hun eigen voorstellingen. Die doen vaak geen recht aan de eigenheid van religieuze gemeenschappen. Het sterkste wordt dat duidelijk in wat Meijers vertelt over het emancipatie-ideaal van groene partijen. 'Op een bijeenkomst van de Europese groene partij noemden Italiaanse feministen de hoofddoek onderdrukkend, maar juist deze benadering werd door een Belgische moslima als paternalistisch ervaren. Toen ik haar interviewde voor deze bundel, vroeg ze: Waarom moeten islamitische vrouwen dezelfde emancipatiestrategie hanteren als de feministen in de jaren zestig en zeventig? Ze vertelde me dat de hoofddoek voor veel vrouwen juist een symbool van emancipatie is! Omdat zij een hoofddoek dragen, kunnen deze vrouwen naar de universiteit. En moslima's zelf zijn er soms juist trots op dat ze tegen de meerderheidscultuur ingaan.'

In dialoog met religieuze minderheden zouden partijen ook ontdekken dat hun begrip van religie een heel eigen geschiedenis heeft. Het gevolg van dit inzicht is voor Meijers dat we oog krijgen voor verschillen in de opvatting van wat religieus is. 'We gaan met de rituelen van minderheden om alsof ze niet een echt onderdeel zijn van religie, omdat we religie zijn gaan zien als een levensbeschouwelijke overtuiging. Maar in veel religies speelt het lichamelijke en materiële een grote rol, daar gaat het om gedrag, gebruiken, rituelen en voorschriften rondom voedsel en kleding. Dat vind ik een argument om vast te houden aan de vrijheid van godsdienst: deze vrijheid wordt niet volledig gedekt door de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid

van vereniging. Religie is meer dan dat.' Een vergelijkbare ervaring doet zich volgens Meijers voor rond de verhouding tussen individu en gemeenschap. 'Doordat zij uitgaan van de liberale, individuele grondrechten hebben groene en linkse partijen moeite om te accepteren dat mensen zich identificeren met een gemeenschap.' In plaats daarvan benadrukken de partijen het recht om uit gemeenschappen te treden. 'Maar ik sprak een jurist die daar enorm mee worstelt. Hij is een voorstander van individuele vrijheid, maar zijn geloofsgemeenschap vormt een belangrijk deel van zijn leven, vooral ook als migrant. Geloofsgemeenschappen bieden praktische hulp en een psychisch onderdak. Ze helpen minderheden hun identiteit vorm te

‘Er is veel meer contact met religieuze gemeenschappen en minderheden nodig’

geven.' Voor deze positieve aspecten is weinig aandacht, terwijl die juist integratie kunnen bevorderen.

Een genuanceerd beeld van emancipatie, of de rol van gemeenschappen, zou groene en linkse partijen in Europa ook weerbaarder maken tegen het rechts populisme, denkt Meijers. 'Wanneer we geloofsgemeenschappen wegzetten als keiharde tegenstanders – van bijvoorbeeld emancipatie – verpesten we de ruimte die er is. Dat is natuurlijk koren op de molen van radicaal rechts. Wanneer je in zo'n polarisatie belandt heb je geen weerstand tegen populistische frames die graag de godsdienstvrijheid uitspelen tegen andere grondrechten. Maar in gesprek met geloofsgemeenschappen

blijkt vaak dat we niet in een grove oppositie hoeven te belanden. Binnen een geloofsgemeenschap bestaan er zoveel kleuren en geuren. Partijen als GroenLinks moeten daar meer *feeling* voor ontwikkelen.' Of het nu om de definitie van religie gaat, om de gemeenschap of om emancipatie – er is veel meer contact met religieuze gemeenschappen nodig, en met gemeenschappen van minderheden in het algemeen. Dat begint al in de partijen zelf. 'Partijen die zich in het publieke debat graag opwerpen als verdediger van minderheden zouden intern ook ruimte moeten scheppen voor minderheden.'

Dominante cultuur

Daarnaast pleit Meijers voor gesprekken met religieuze gemeenschappen,

zonder dat dat hoeft te leiden tot een partijbesluit, die dienen om het proces van meningsvorming in gang te zetten. 'Nieuwe standpunten ontstaan niet op de podia, daar verschuiven zelden de meningen. Echte gesprekken moeten we in de luwte voeren. Het politieke debat moet niet over deze gemeenschappen heen gevoerd worden, maar als het hun betreft moeten ze ook gehoord worden. Zij voelen de uitsluitingsmechanismen van de dominante cultuur. Als hoogopgeleide witte burger voel je niet waar het wringt; in politieke partijen is de dominante cultuur vanzelfsprekend.'

Erica Meijers (1966) is hoofdredacteur van tijdschrift *de Helling*, de vierjaarlijkse uitgave van Bureau de Helling, het wetenschappelijk bureau van GroenLinks. Namens Bureau de Helling is ze ook redactielid van de *Green European Journal*. De publicatie van Meijers' en Aherns project is in het Engels, maar een deel van de interviews verschijnt in het Nederlands in *de Helling*. Te bestellen via <http://bureaudehelling.nl/tijdschrift/2015-4/groene-partijen-en-religie>.

